

Martina Patočková
Veronika Němcová

Špinavé miliardy

Jak vypadá skládkový
byznys v Česku

EkoneWS

Vážení a milí čtenáři a čtenářky,

v posledním roce jsme strávili hodně času hrabáním se v odpadcích, s nadsázkou řečeno. Výsledkem je šest článků věnovaných tématu skládek z různých pohledů a jeden podcast s expertkou na odpady a cirkulární ekonomiku Soňou Jonášovou.

Dopodrobna jsme se podívali na tu u Čáslavi a Hořovic, kde mají jeden společný problém. Podle propočtů v obou městech jim chybí ve státní kase peníze ze skládkovacích poplatků, protože odpadová společnost AVE podle nich platila méně, než měla. AVE všechna obvinění odmítá. Případy se vlečou u soudů.

Podívali jsme se na to, proč Česko patří v Evropě mezi skládkovací dinosaury, proč tu skládkaři měli dosud dobrý život a co je čeká dál.

Všechny články vám přinášíme pro lepší přehlednost v následujícím e-booku.

K jejich vzniku přispěl svou podporou Nadační fond nezávislé žurnalistiky.

Tématu skládek, odpadků, běžících soudů a případu Čáslavi i jiným se i nadále budeme věnovat na našem webu.

Děkujeme Vám za přízeň,

Martina a Veronika
zakladatelky webu Ekonews

Obsah

Čáslav pokračuje v boji o stamiliony s odpadovou AVE. Případ šetří policie.....	8
--	---

Život vedle skládky, to jsou požáry, špinavá voda a boje o peníze, popisuje zastupitel Hořovic	13
---	----

Lidé třídí dobře, ne vše se ale dá využít, říká dlouholetá šéfka odpadové firmy.....	23
---	----

Skládky se zaplňují a spalovny to hned nezachrání. Zbavit se odpadu bude dražší.....	29
---	----

Ve skládkování se točí miliardy. Velkým hráčům zbývá osm let, aby na něm vydělali co nejvíc	39
--	----

Příběh černé skládky u Chýně aneb Tisíce kopců, které neměly vyrůst.	47
--	----

ČÁSLAV

Čáslav pokračuje v boji o stamiliony s odpadovou AVE. Případ šetří policie.

Město Čáslav nevzdává svůj boj o doplacení stovek milionů korun, které jim podle jejich propočtů náleží na poplatcích odváděných za odpady ukládané na skládku odpadové společnosti AVE. Řízení se protahují a Čáslav postupně přichází o možnost peníze získat kvůli promlčecím lhůtám. Případ začala šetřit i policie.

Případ AVE versus Čáslav začal v roce 2013, kdy se na tamní radnici začali pozastavovat nad tím, proč hora odpadků na místní skládce narůstá, ale poplatky za zde ukládaný odpad rok od roku klesají.

Město se dopočítalo k tomu, že za léta 2016 až 2018 mělo dostat od AVE o šest set milionů korun více, pro Státní fond životního prostředí mělo jít o osm set milionů více. V této věci nadřízený krajský úřad dal městu za pravdu. Společnost AVE se odvolala a ministerstvo životního prostředí loni v listopadu vrátilo věc zpět na krajský úřad. Tam leží spor doteď, což pozici města dál komplikuje. Kvůli promlčecím lhůtám může město požadovat dorovnání jen od roku 2018, dřívější jsou promlčené. Jen za rok 2018 jde o možný doplatek 128 milionů korun.

„Bohužel, vzhledem ke stále probíhajícím správním řízením není v tuto chvíli možné poskytnout žádnou konkrétní odpověď,“ uvedla pouze za Krajský úřad Středočeského kraje Zuzana Žídková.

„Každý den se nám umazává čas a nikomu nevadí, že jsou to daně, o které přichází stát,“ říká k tomu starosta města Čáslav Vlastislav Málek s tím, že do budoucna budou uvažovat o tom, zda kvůli tomu podat žalobu na stát. Tím, že nedošlo ke včasnému rozhodnutí, dochází k promlčení a faktickému zániku nároků města. V součtu do roku 2019 včetně jde jen vůči společnosti AVE jako původci odpadu o spor za 1,4 miliardy korun.

Do sporu o peníze se v mezidobí zapojila i policie. Proč, to nyní nechce komentovat. „Náš útvar se problematikou poplatků za ukládání odpadů zabývá. Z důvodu probíhajícího prověřování však nyní nebudeme poskytovat žádné bližší informace,“ uvedl k tomu Jaroslav Ibehej, vedoucí tiskového oddělení Národní centrály proti organizovanému zločinu.

Co skládka AVE, to šetření inspekce

V případě společnosti AVE nejde o ojedinělý případ. Případ v Čáslavi se jen dostal zatím nejdále, a to kvůli zarputilosti a osobnímu nasazení starosty. AVE patří do skupiny EP Industries miliardáře Daniela Křetínského. Čtvrtinu v odpadové společnosti drží Kaprain Industrial Holding Karla Pražáka, bývalého manažera a blízkého spolupracovníka zesnulého majitele PPF Petra Kellnera.

Od roku 2013 je AVE pravidelným účastníkem řízení České inspekce životního prostředí (ČIŽP). Nejčastějším řešeným prohřeškem bylo nesprávné vykazování odpadů, s čímž úzce souvisí i výše odváděných poplatků. Dalším problémem bylo nedostatečné odkládání finančních prostředků do fondu na budoucí rekultivaci skládky.

AVE se v tomto podle inspekce vymyká. „Zcela shodné deliktní jednání, které je pácháno opakovaně a dlouhodobě v takovém rozsahu a bez snahy a ochoty narovnat vytýkaný nesoulad se zákonem o odpadech, inspekce nezjistila,“ uvedla mluvčí ČIŽP na dotaz, zda se podobná zjištění týkala kontrol i u jiných odpadových firem.

Obvyklý postup je takový, že se odpadová společnost proti zjištění České inspekce životního prostředí ve valné většině případů odvolá k nadřízenému ministerstvu. Pokud ministerstvo pokutu potvrdí, případ jde k první soudní instanci. A poté je možné ještě podat stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu. K němu AVE podalo podle údajů ministerstva životního prostředí sedm kasačních stížností.

Úředníci ministerstva uvádějí, že v podobném rozsahu se kvůli sporně evidovaným odpadům, a tudíž následně i výši placených poplatků, s ji-

nou odpadovou společností tak často nesoudí. „MŽP vede jeden soudní spor se společností FCC HP, věc je nyní u Nejvyššího správního soudu, když Městský soud v Praze rozhodnutí MŽP potvrdil,“ uvedl na dotaz Ondřej Charvát z tiskového oddělení ministerstva, zda řeší podobné spory i s někým jiným.

Milionové pokuty versus stamiliony na neodvedených poplatcích

Pokuty inspektorů se podle zaslaných údajů z ČIŽP zpravidla pohybují ve výši jednoho milionu, a to za jeden rok a za jednu skládku. Ročně tedy jde na sankcích pro velkou odpadovou společnost maximálně o částku v řádu jednotek milionů korun.

„V podstatě téměř veškeré případy ČIŽP o uložených pokutách za ne-správné vedení evidence při ukládání odpadů na skládky a aplikaci výrobků z odpadů, dále stanovených nápravných opatření k doplacení finanční rezervy u skládek Čáslav, Benátky nad Jizerou, Mšeno, Hořovice a skládky Jindřichův Hradec jsou předmětem soudních řízení. Právo-mocně bylo uloženo 8,75 milionu korun,“ vypočítává mluvčí ČIŽP Jiří Ovečka.

Jde o částku řádově nižší, než kolik odvádí odpadové společnosti městům na poplatcích. A také je řádově nižší, než o kolik se vedou spory o výši poplatků.

Například Čáslavi odvedla společnost AVE za rok 2020 přes padesát milionů korun za odpady ukládané na skládku. Jinde mohou být odvedené sumy ještě větší. Podle rozpočtu města Benátky nad Jizerou získala obec v roce 2020 na poplatcích za odpad téměř 78 milionů korun.

Čáslav zároveň vyčíslila ušlé poplatky jen za rok 2019 na 326 milionů. Na AVE z toho podle obce připadá 125 milionu korun. Rozdíl je daný tím, že ušlé poplatky musí město vymáhat po takzvaném původci odpadu. Tím je v některých případech přímo AVE jako majitel skládky, v jiných případech jsou původci odpadu jednotlivé firmy, školy či obce.

Jak se platí za odpady v Čáslavi

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celkem uložené odpady (v tisících tunách)	219	243	260	293	339	285	402	145
Uhrazené poplatky městu (v mil. Kč)	19,1	18,6	16,9	17,3	13,5	13,9	17,7	51,5
Neuhrazené poplatky městu od původce AVE (v mil. Kč)	x	x	x	85,2	101,1	128,2	125,3	x

Zdroj: Město Čáslav. Pozn: Za léta 2013–2015 Čáslav nemá data, rok 2020 dopočítává.

Samotná společnost AVE jakékoliv své pochybení odmítá. „Spor vyvolaný zástupci města Čáslav pramení z účelového výkladu právních předpisů, na jehož základě se město Čáslav rozhodlo zpětně požadovat po původcích odpadu (tedy ne pouze po AVE CZ, ale také po jiných obchodních společnostech, obcích, školách i živnostnících), poplatky i za odpad, který byl od poplatkové povinnosti osvobozen,“ uvádí za odpadovou společnost mluvčí Pavla Ivácková.

Podle zákona bylo možné (a je i nadále, i když za jiných podmínek) využít až dvacet procent odpadu na takzvané technické zhodnocení, což jsou nejrůznější zpevnění a cesty na skládce. A z této části neplatit poplatky. Úředníci z Čáslavi si ale už před lety všimli, že velká část odpadu u nich na skládce je využívána jako takzvané konstrukční prvky, což však zákon neznal.

Společnost AVE CZ nicméně podle své mluvčí od počátku sporu trvá na tom, že při provozování skládek dodržovala všechny podmínky stanovené zákony včetně vydaných integrovaných povolení a provozních řádů a jako provozovatel skládky vždy odvedla všechny poplatky, které měla povinnost vybrat.

„Z mého pohledu se našla snad ani ne díra v legislativě, spíše někdo vymyslel něco mimo. Trvalo to dlouho a ztratila se tam spousta peněz,“ uvádí Vojtěch Pilnáček, který se odpady zabývá ve společnosti Cyrkl.

„Druhá strana mince je, že jsme měli do letošního roku vysoké poplatky za nebezpečné odpady, a to byla velká motivace pro původce odpadu i pro skládkaře hledat nějaké takové řešení,“ dodává s tím, že to se s novým zákonem zlepšilo a motivace k obcházení je menší.

Konkurenční výhoda?

Do karet AVE ve sporech s Čáslaví i se státem nahrála loni sněmovnou protlačená změna do zákona o odpadech. Pozměňovací návrh ve zcela totožné podobě předložili hned dva poslanci. Bývalý ministr kultury Antonín Staněk za ČSSD a bývalý hejtman Jihočeského kraje Jan Zahradník z ODS. Podle jimi navržené změny zákona původci odpadu už nemusí platit za odpad „využitý na skládce“.

Změna je přitom v čase zpětná, což kritizovala například i organizace Transparency International. O nápravu se nyní snaží senátoři, kteří podali návrh k Ústavnímu soudu na zrušení této části zákona.

AVE v Česku provozuje osm skládek, převážně ve středočeském kraji. Jde o Benátky nad Jizerou a Čáslav (což jsou skládky nebezpečného odpadu), Mšeno, Nasavrky, Jindřichův Hradec, Hořovice (která je nyní uzavřena), Stašov a Činov u Karlových Varů. Svoz odpadu dále zajišťuje společnost pro řadu měst.

Tržby AVE z oblasti odpadového hospodářství dosáhly za loňský rok 2,07 miliardy korun. „Tržby z hlavní oblasti odpadového hospodářství v roce 2020 dále rostly, zejména v oblasti separace a komunálního odpadu,“ stojí ve výroční zprávě za rok 2020. „Důsledkem poklesu aktivity řady (nejen) ekonomických subjektů vlivem pandemie Covid-19 byl mírný pokles tržeb za nebezpečné odpady a skládkování, stejně jako pokles tržeb ze stavebních prací,“ píše se dále v dokumentu.

I přesto, že tržby proudící z odpadů mírně klesly, stále zůstávají hlavní položkou příjmů společnosti. Její celkové tržby dosahují 3,8 miliardy a kromě odpadů jde hlavně o letní a zimní údržbu silnic, či úklid měs-

ta a obcí, včetně toho zimního. Provozní zisk společnosti loni činil 433 milionů korun.

Jako jednu z pozitivních věcí na celém případě starosta Vlastislav Málek vidí to, že se od doby, kdy se o výši poplatků začali v obci zajímat, sumy odváděné společností AVE do městské pokladny vzrostly. Zatímco v roce 2019 bylo zpoplatněno jen devět procent odpadů uložených na čáslavské skládce, loni už šlo o 67 procent.

Na druhou stranu se ale začalo snižovat množství odpadu na čáslavskou skládku ukládaných. Podle lidí z oboru nemůže jít o vliv toho, že by se o tolik více třídilo a recyklovalo. „Během dvou let se snížil objem ukládaných odpadů na čtvrtinu,“ uvádí starosta Málek s tím, že si to dovede vysvětlit jediné tak, že odpad končí jinde, kde se s AVE tolik nehádají.

MP, 1. října 2021

Život vedle skládky, to jsou požáry, špinavá voda a boje o peníze, popisuje zastupitel Hořovic

Petr Karban má na okraji Hořovic, sedmitisícového městečka na Be-rounsku ve středních Čechách, dům s výhledem na skládku. Pozorování hromady odpadků a toho, co se na ní dělo, bylo jedním z důvodů, proč se pustil do boje s provozovatelem skládky, odpadovou společností AVE, ale nakonec i s radnicí ve vlastním městě.

„Jsme na kraji Hořovic, skládka je na svahu, pod ní jsou rodinné domky,“ vypráví Karban, který je jedním z opozičních zastupitelů. „Jednou naší iniciativou okolo skládky byly za ni odváděné finance. Druhý podnět pramenil z toho, že se skládka rychle zavážela a nechtěli jsme, aby o ni město a odpady tím pádem zdražily. Což se nakonec stalo,“ popisuje Petr Karban s tím, že kromě toho řešili potíže často spojené se skládkováním, a to požáry a znečištění vod.

Se svojí kolegyní Věrou Veverkovou postupně došel k podobným závěrům jako starosta jiného středočeského městečka Čáslavi, což je mediálně mnohem známější kauza než Hořovice: v kostce napsáno, skládka u města utěšeně rostla, ale poplatky a suma odváděná odpadovou společností obci za ukládaný odpad tomu neodpovídala.

„Začínal jsem počítáním kubíků. Podle kapacity skládky jsem si spočítal peníze, které měly na obec dojít. A zjistil jsem, že hromada byla vyšší, než měla být a peníze na obci chyběly,“ popisuje Karban první kroky z doby před zhruba osmi lety.

Líčí, že se odpadové společnosti AVE ptal na možné nesrovnalosti, ale první odpověď prý byla, že část z naváženého odpadu se využívá jako materiál k tak zvanému technickému zhodnocení skládky. Jinak řečeno, navážené odpadky se použijí na zpevnění skládky, na cesty okolo ní, a z toho se poplatky neodvádí.

↑ Skládka Hořovice. Foto: Martina Patočková

Zákon o odpadech s takovým využitím a osvobozením od poplatků počítal, avšak jen do hranice dvaceti procent z navezeného množství. Petrovi Karbanovi a Věře Veverkové z jejich soukromých propočtů vycházelo, že v Hořovicích muselo být takto započteno mnohem větší část. „Poukazoval jsem i na to, že nikdo nekontroluje navážení, proč se naváží odpad v sobotu i v neděli nebo večer, kdy na váze nikdo není, proč jsou otevřená vrata a peníze nikde,“ uvádí Karban.

Podezření následně potvrdila kontrola České inspekce životního prostředí (ČIZP) a také závěry několika soudů. Z rozsudků, z nichž některé ještě nejsou pravomocné, například vyplývá, že společnost AVE jako provozovatel neodváděla poplatky z odpadů deklarovaných jako „konstrukční prvky“ skládky, s čímž však zákon vůbec nepočítal.

Za nesprávnou evidenci nakládání s odpady uložila inspekce ČIZP odpadové společnosti AVE za roky 2014, 2015 a 2016 pokutu jeden milion korun. Podle údajů ČIZP společnost AVE navíc v roce 2015 a částečně

v roce 2016 nevytvořila v odpovídající výši ani povinnou finanční rezervu na budoucí rekultivaci skládky.

Kontroloři došli k závěru, že stejný problém se týká i dalších let: rozhodnutí o nutnosti doplatit rezervy se týkají i roků 2016 až 2018. Společnost AVE závěry kontrol odmítá, proti rozhodnutí se odvolala.

„Rozhodnutím z letošního 12. října ministerstvo ohledně provozu skládky Hořovice zamítlo odvolání společnosti AVE CZ proti rozhodnutí ČIŽP, kterým bylo uloženo uhrazení prostředků finanční rezervy za odstranění odpadů na skládce,“ uvádí k poslednímu vývoji Dominika Pospíšilová, mluvčí ministerstva s tím, že to se týká právě let 2016 až 2018.

Spory nakonec pravidelně končí u soudů, kde celé projednání trvá dalších několik let. Jde přitom o spory iniciované zpravidla kontrolami inspekce, které řeší evidenci odpadů, ale ne samotnou výši z nich odváděných poplatků. Ty spadají pod krajské úřady, na které by se musely obce obrátit.

Společnost AVE se k jednotlivým případům a sporům. „Záležitosti, které jsou předmětem probíhajících správních řízení, nekomentujeme,“ uvedla mluvčí odpadové společnosti Pavla Ivácková.

Město ušlé příjmy nezajímají

Podle Karbana a Veverkové kvůli nezapočtení hory odpadu přišlo město o významné částky, přesto je prý velmi pasivní.

„Vstřícnost města ke společnosti AVE je nadstandardní. My jsme chtěli, aby město postupovalo razantně a začalo ušlé poplatky vymáhat. Viděli jsme ale nevůli,“ říká Věra Veverková.

Petr Karban hovoří o „velké symbióze radních s AVE“: „Když přišlo na město z jedné uložené pokuty půl milionu, tak se nikdo nezajímal proč. Město neudělalo opatření, aby předešlo nesprávnému vyměřování poplatků.“ Od vedení města podle něj zněly argumenty, že musí s obchod-

ním partnerem AVE vycházet. „Natahovaly se termíny a promlčovaly peníze,“ dodává opoziční zastupitel Karban.

Starosta Hořovic Jiří Peřina takovou kritiku odmítá. Podle něj proběhla s AVE celá řada jednání a společnost se odvolávala na provozní řád a postupy schválené Odborem životního prostředí a zemědělství Krajského úřadu Středočeského kraje. „Provozní řád byl, jak se ukázalo později, schválen ze strany krajského úřadu v rozporu se zákonem,“ říká Jiří Peřina. Ten je starostou města Hořovice je od roku 2014. V letech 2012 až 2020 by zastupitelem Středočeského kraje, s koncem éry hejtmana a bývalého stranického kolegy z ČSSD Davida Ratha se stal radním kraje zodpovědným za finance a do roku 2016 byl náměstkem hejtmana.

Když se porušení zákona o odpadech prokázalo, město podle starosty Peřiny dalo podnět k vymození dlužných poplatků. Za ně ze zákona odpovídají takzvaní původci odpadu, což jsou obvykle firmy, školy, a další instituce. Podle Peřiny se odvolali a ministerstvo životního prostředí jim prý dalo za pravdu.

Ministerstvo životního prostředí však uvádí, že takové tvrzení neodpovídá skutečnosti. „Těch případů je mnoho a nám se nepodařilo dohledat žádný, kdy by v souvislosti se skládkou v Hořovicích a poplatky za ukládání odpadů na skládku bylo v odvolacím řízení vyhověno původci odpadu,“ uvádí Dominika Pospíšilová z tiskového oddělení ministerstva. AVE se k tomuto případu nevyjádřilo.

K podobnému vývoji však došlo v případě zmíněného města Čáslav, kde šlo o řádově vyšší sumy za nesprávně vykázaný odpad a neodvedené poplatky. Podle člověka z odpadového byznysu obeznámeného s tehdejší situací hrozilo, že kraje začnou na základě rozhodnutí soudu doměřovat původcům odpadu, tedy firmám a dalším subjektům, statisícové až milionové částky. Celou záležitost proto měl stopnout

pozměňovací návrh dvou poslanců z ODS a ČSSD: retroaktivní změna zákona má doplacení a vymáhání ušlých poplatků znemožnit. Petr Karban, zastupitel z Hořovic, však s takovým výkladem nesouhlasí.

Podle něj je to jen výmluva. „Tím, že skládkové společnosti nevybíraly poplatky ve správné výši, dosáhly na lepší cenu při zakázkách. Je to podobné, jako bych prodával zboží a nepřidával k ceně daň z přidané hodnoty,“ poukazuje Karban.

Stejně je přesvědčen, že původci odpadu, tedy například firmy, školy a další, by měli vymáhat doměřené poplatky po skládkové společnosti AVE, protože jednali v dobré míře, že za odpad platí správně.

„Společensky nebezpečný jev“

Získání konkurenční výhody, o které mluví Petr Karban, zmiňuje v řadě rozsudků i Nejvyšší správní soud, kde většina případů týkající se zpočtybně evidence odpadů (a tedy i nesprávně placených poplatků) za odpad končí. V několika rozsudcích soud uvedl, že „systematické a účelové evidování odpadu“ jako konstrukčních prvků skládky je „značně společensky nebezpečný jev“.

„Důsledkem je značná úspora prostředků, respektive získání konkurenční výhody (levnějšího skládkování) oproti konkurenci, deformace trhu v daném odvětví, neplnění regulační funkce poplatku a v konečném důsledku krácení odvodů prostředků do Státního fondu životního prostředí ČR a do rozpočtu obcí, které jsou účelově vázány na využití v ochraně životního prostředí,“ uvádí se hned v několika rozhodnutích Nejvyššího správního soudu.

Následkem chybné evidence odpadů jde přitom o velké sumy, které obcím na účtech podle jejich propočtů chybí. Zastupitelé z Hořovic se s pomocí získaných údajů o navážených odpadech dopočítali k tomu, že na nezaplacených poplatcích za odpady za deset let (do roku 2018) mohlo město přijít o 31 milionů korun. V případě Čáslavi jde podle tamní radnice za poslední léta o více než miliardu korun.

Čáslav přes kopírák

Kauza Čáslav, o které jsme psali zde, je zřejmě největší a nejznámější. Obcí, které se dopracovaly ke zjištění, že jim odpadová společnost mohla výrazně zkrátit poplatky za odpad ukládaný na skládce v jejich katastrech, je však více.

„Řešili jsme to také,“ říká starosta Mšena Martin Mach. „U nás se jedná o problém značně menšího rozsahu, protože jde o malou skládku,“ dodává. Mšeno za odpad ukládaný na skládku nedaleko města dostává ročně na poplatcích pět až sedm milionů. Tato částka se podle starosty více méně nemění posledních deset let. V obci nyní čekají, jak dopadnou soudy, které v této věci běží. Jak starosta Mach dodává, sama obec a její zastupitelé nemají na řešení těchto sporů kapacitu a spoléhají hlavně na kontroly České inspekce životního prostředí.

„Podobný problém jsme řešili v předchozích letech i u nás,“ potvrzuje místostarosta Jindřichova Hradce Radim Staněk. Výhrady podle něj podávali na Krajský úřad Jihočeského kraje.

Z přehledu poskytnutém ČIŽP vyplývá, že na nesrovnalosti naráželi v uplynulých letech také inspektoři, a to opakovaně skoro na všech skládkách patřících pod společnost AVE. Pokuty za nesprávnou evidenci odpadů (které jsou nyní v různém stádiu na různých soudech) udělili za provoz na skládkách nebezpečného odpadu Čáslav a Benátky nad Jizerou, dále Mšeno, Hořovice a Jindřichův Hradec.

Z vyjádření starostů a zastupitelů obcí přitom vyplývá, že ani ti nejvytrvalejší už příliš nevěří, že se jim podaří ušlé peníze zpět vymoci. Mimo jiné kvůli zmíněnému pozměňovacímu návrhu. Skupina senátorů nicméně podala návrh k Ústavnímu soud na jeho zneplatnění a nyní se čeká na jeho verdikt.

„Pro nás bylo přijetí pozměňovacího návrhu zásadní. Vyvinuli jsme tlak, aby obec AVE žalovala, a teď jsme v bodu, kdy radnice říká, že čekáme na vyřešení ústavní žaloby,“ stěžuje si opoziční zastupitel Hořovic Petr Karban.

Od loňského roku je navíc skládka u jejich městečka uzavřena. Podle informace na webu společnosti AVE je na skládce Hořovice od 16. července 2020 dočasně přerušen provoz. „Kapacita u nás ještě je, ale AVE v nedalekém Stašově dobudovalo další část a začalo odpady navážet tam,“ popisuje Petr Karban. Podle něj následovalo to, čeho se obávali: s přerušением provozu na skládce vypověděla společnost AVE městu smlouvu o svozu odpadu. Následně společnost vyhrála nové výběrové řízení a dnes mají hořovičtí svoz odpadu o dvě stě korun dražší.

„Kapacita skládky je v tuto chvíli z provozního hlediska zaplněna,“ uvedla k uzavření mluvčí AVE Pavla Iváčková. Na otázku, zda počítají ještě s obnovením skládky, dodala: „Skládka Hořovice je aktuálně v řešení. Jednou z možností je že už nebude možné odpady na skládce odstranit.“

Petr Karban je nicméně skeptik a očekává, že problémy se skládkou tím nekončí. Soukromě odhaduje, že AVE výstavbu skládku v Hořovicích ukončí, aby mohla začít rekultivace a uvolnily se na ni peníze.

„Můj předpoklad je, že rekultivace bude stát více, než je naspořeno v rezervním fondu a nezbydou peníze na další udržování,“ myslí si. Povinnost dalšího udržování rekultivované skládky, tedy například jejího zakrytí, ozelenění a monitorování dopadů je zákonem dána na třicet let.

„Ale ten kopec tady zůstane navždy,“ uzavírá zastupitel města Hořovice.

MP, 2. listopadu 2021

Lidé třídí dobře, ne vše se ale dá využít, říká dlouholetá šéfka odpadové firmy

Jana Krutáková zná pohled na skládky a jejich byznys z vícero stran. Dlouhá léta řídila společnost Hantály, která se stará o odpadové hospodářství obcí na Břeclavsku, včetně skládky. Osm let byla také starostkou Moravské Nové Vsi. Model, kdy se obec může spolehnout na „vlastní“ odpadovou firmu je proto podle ní výhodnější na obě strany. Skládka nemusí jet na co největší zisky a obec má jistotu mimo jiné ve stabilních cenách. A jak vyplývá i z dat Eko-komu, obecní společnosti jsou schopny likvidovat odpad levněji než ty velké.

Dá se obecně říci, jestli když skládku vlastní obec nebo svazek obcí, jsou vztahy a fungování jiné, než když patří velké odpadové společnosti?

Jsou. Já z pozice starosty jsem vždy říkala, že to je aspoň jedna starost, která mi ubude. Víím, že tu mám firmu, která mě nepodvede, pracuje pro mě, a která se o odpad z obce komplexně postará. Podobně jako naše společnost Hantály funguje například Esko-T Třebíč, Ekor Kyjov a mnohé další – zejména na Moravě. Tyto společnosti vznikly jako reakce na tehdejší nový zákon o odpadech, kdy na každé dědině byla skládka, kam se odpady sypaly. Zákon nastavil v 90. letech linku „vybudujte kvalitní a zabezpečené skládky“ – to byl na tehdejší dobu pokrok.

Mají obce, které jsou v takovém sdružení, svoz odpadu levnější než ty, které si najímají odpadové firmy samostatně?

Obecní společnosti mají cenovou politiku nastavenou ne na co největší zisky, ale aby pokryly nejen obnovu, ale i rozvoj společnosti. Zásadní je však stabilita ceny. Stává se, že „cizí“ odpadové společnosti ohláší zvýšení ceny v průběhu roku, a to je pak v obecním rozpočtu znát. Zvláště v kontextu toho, že obec výdaje a cenu za odpady pro občany stanovuje na celý kalendářní rok. Ze statistiky Eko-komu mapující náklady na likvidaci odpadu za rok 2020 v krajích je vidět, že moravská

↑ Jana Krutáková, poslankyně a dlouholetá šéfka společnosti Hantály. Foto: poskytnuto J.Krutákovou

část, kde fungují z velké části obecní společnosti, má nižší ceny než ta česká.

Jak se v této souvislosti díváte na kauzu Čáslav versus AVE?

My normální skládkaři jsme nevěřili, jak je to vůbec možné. Z mého pohledu, co jsem měla možnost si přečíst různá rozhodnutí, tak pochybil krajský úřad. Ten jim část odpadu prohlásil za konstrukční vrstvu, tím pádem nemuseli odvádět poplatky.

V zákoně o odpadech stálo, že dvacet procent uloženého odpadu lze využít na technické zhodnocení skládky a z toho se nemusí platit poplatky. Stačí to „normálním skládkařům“?

Záleží na skladbě odpadů ukládaných na skládku. Hlavně tam, kde se ukládá nestabilní odpad jako popeloviny nebo plast, který jde špat-

ně zhutnit, je to množství „na hraně“. Konstrukční vrstva totiž slouží k zajištění stability skládky. Dvacet procent z celkové hmotnosti uložených odpadů tedy v některých případech může být nedostatečné. Nová legislativa toto množství zvýšila na 25 procent celkové hmotnosti uložených odpadů, vše musí být evidováno a je potom předmětem kontroly ze strany odpovědných orgánů. To si myslím, že je vhodné řešení i pro skládky se zmiňovaným nestabilním odpadem.

Původně zákon platný od roku 2021 počítal s koncem skládkování v roce 2024, pak se datum posunulo na rok 2030. Je skládkování opravdu tak výnosný byznys, že vznikly tlaky velkých skládkařských firem datum odsunout?

Na odsunutí vznikly tlaky i od nás menších, ale ne proto, že by to byl takový byznys, ale protože není odpady kam dávat. Tehdy byl rok 2020, a jak to lze stihnout do roku 2024. Už teď je to zase na hraně, když jde o rok 2030.

Jestli to pak ale není takový začarovaný kruh? Teď máme zákaz skládkování schválen na rok 2030 a mám pocit, že se opět nic zásadního neděje, nevznikají nové recyklační ani zpracovatelské kapacity...

Rok 2030 je rozumný, skládkaři s tím počítají, začínají více třídit a využívat odpady, ale chybí nám zpracovatelské kapacity nebo spalovna, pobídky pro recyklované výrobky a obecně podpora nových technologií, které využívají jinak “nelukrativní” odpad.

Kapacita vaší skládky Hantály je nyní na jak dlouho?

Na šest až osm let, záleží, kolik tam toho budeme dávat a jak moc budou lidé třídit. I když není všechno o třídění.

Myslíte tím, že vše vytřídit nejde?

Jde, ale... V naší svozové společnosti už patnáct let děláme pytlový tříděný svoz, tedy systém „door to door“, který nyní v některých obcích teprve začíná. Tam, kde nádoby na tříděný odpad zavedou, je znatelný

nárůst vytríděných složek odpadů – papíru, plastů, skla. To se ale pak ustálí. Jsou tu ještě další odpady, například textil, gastroodpady, bioodpad z domácností, ale měli bychom se hlavně naučit předcházet vzniku odpadů. Pokud nemám zpracovatele pro daný typ odpadu, jeho třídění pozbývá smysl. Občan umí třídit, vytrídí vše, ale ve finále třeba zjistíte, že polovina stejně skončí na skládce nebo ve spalovně, protože to jinde nemá uplatnění.

Jaké s tím máte zkušenosti vy na Břeclavsku? V rámci společnosti Hantály máte i separační linku na plast...

Zhruba 55 procent z toho, co se vytrídí, zobchodujeme. Zbytek bohužel jde k likvidaci, není na to odbyt a chybí zpracovatelské kapacity. Určitý plast je zároveň problém zpracovat. Zájem je pouze o PET, fólie a HDPE, což jsou hlavně obaly od drogistického zboží. Zbytek zůstává. Mluví se o pyrolýze, termolýze, ale z toho, co jsem viděla v zahraničí, tak tyto technologie jde dobře využít na jednodruhový plast, třeba na HDPE, ale nejde tam zužít hromadu nesourodného plastu. To bude jeden z momentů, kdy sáhne do novely zákona o odpadu, protože se ukazuje, že jinak než energeticky určitý odpad využít nepůjde.

Chcete u vás navyšovat podíl odpadu jdoucího na spalení?

Předpokládám, že to bude nutné. Vzhledem k navyšování skládkovacího poplatku bude pro obce ekonomicky výhodnější, abychom jim odpady zavezli do spalovny a neukládali je na skládku. To je i v souladu s hierarchií nakládání s odpady, kdy je cílem omezit skládkování. Skládku pak může být využita pro odpady, které nelze energeticky nijak využít.

Nebudou spalovny zvedat při tomto vývoji ceny?

Spalovny již ceny zvedají, ale zatím je to únosné. Aktuálně je ta cena podobná ceně za skládkování, ale neodvádí se z toho státu žádný poplatek. Poplatek za skládkování je naopak odváděn částečně obci, v jejímž katastru skládka leží a část pak jde do Státního fondu životního prostředí.

↑ Skládka Hantály. Foto: poskytnuto Janou Krutákovou.

V Česku je ale spaloven málo...

Málo a jen když řeknete slovo spalovna, tak je to pomalu sprosté slovo. Zařízení pro energetické využití odpadu už zní trochu lépe. V současné době probíhá například povolenací řízení na ZEVO v Přerově a věřím, že další brzy přibudou.

Jak jste zmiňovala nutnost otevření novely odpadového zákona, tím myslíte, že by se tam přidalo něco o energetickém využití plastů?

Mluvme spíše o energetickém využití některých odpadů. Při své pracovní cestě do Finska jsem navštívila zařízení pro energetické využití odpadů v Helsinkách. V infocentru společnosti bylo názorně ukázáno, co za odpady třídí, dále zpracovávají a co jde na energetické využití. Roli hrála ekologie a ekonomika při zpracování. Takže část plastů šla skutečně na „spálení“. V tomto ale musí ministerstvo životního prostředí

spolupracovat s ministerstvem průmyslu, samo jen stěží zvládne vyřešit ekonomickou stránku věci.

Vy jste nyní nově ve sněmovně i předsedkyně Výboru pro životní prostředí. Jaké máte priority, plány na další období?

Musí se dotáhnout do konce zákon, co nám ve Sněmovně zůstal viset z minulého volebního období – o jednorázových plastech, říkám mu Lex Brčko. Vnímám, že dost prodejců, kteří využívali jednorázové plasty, rychle reagovali i bez „zákonné povinnosti“. Otázka ale je, jestli je správná cesta dát místo plastových příborů ty dřevěné. Tento zákon musí být tak či tak, co nejdříve uveden v život. Co však považuji za nutné, je klást důraz na rozvoj recyklačního průmyslu, a to se zase vracíme k tomu, že musí spolupracovat ministerstvo průmyslu a obchodu s ministerstvem životního prostředí. V neposlední řadě bych se ráda zaměřila na zvýhodnění recyklovaných výrobků a motivaci k omezení spotřeby, opakovanému využívání zboží.

Jana Krutáková se dostala poprvé k problematice odpadů z pozice místostarosty Moravské Nové Vsi. Ta byla jednou ze zakládajících obcí akciové společnosti Hantály, která už třicet let provozuje skládku a stará se o odpadové hospodářství svazku obcí na Břeclavsku. Posledních deset let byla výkonným ředitelem společnosti. Loni Jana Krutáková obhájila mandát do Poslanecké sněmovny (za STAN) a bude se věnovat převážně této práci. Zároveň se stala šéfkou Výboru pro životní prostředí.

MP, 5. ledna 2022

Skládky se zaplňují a spalovny to hned nezachrání. Zbavit se odpadu bude dražší.

Prostoru na odpad na tuzemských skládkách ubývá. Nyní jich je v Česku v provozu zhruba 140, ale stále častěji se zavírají. Řešením je vozit odpad do spaloven, což stojí více peněz. Navíc ani tato zařízení na energetické využití odpadu nemají nyní dostatečnou kapacitu. Zbavit se komunálního odpadu bude proto čím dál dražší, kvůli rostoucím skládkovacím poplatkům i nákladům na přepravu do vzdálenějších míst.

„Ve středních Čechách se dostáváme do situace, kdy v některých částech kraje začínají chybět skládky. Odpady se proto přes překládací stanice převážejí nikoliv do ZEVO (Zařízení pro energetické využití odpadu, pozn. red.), to ve středních Čechách nemáme, ale na jiné skládky,“ popisuje Martina Vrbová, konzultantka v odpadovém hospodářství. Ve středních Čechách už se například uzavřela skládka Hořovice, odpad nepřijímá ani skládka v pražských Ďáblicích.

Vrbová mimo jiné radí obcím na Vysočině, kde na některých skládkách rovněž dochází místo na odpad. „Obecně to bude situace za čtyři pět let na většině území České republiky, kdy část skládek nebude mít dostatečnou kapacitu, protože nové se kromě dostavby stávajících areálů nepovolují,“ domnívá se.

Levná jižní Morava, drahé střední Čechy

Tuzemská obec zaplatila v roce 2020 v průměru za nakládání se směsným komunálním odpadem 1064 korun na obyvatele. Náklady na sběr, svoz a likvidaci představují pro obce více než polovinu jejich celkových výdajů na odpady, zhruba čtvrtinu dělají ty za tříděný odpad.

Mezi regiony však panují značné rozdíly. Z mapy publikované společností Eko-kom, jež má v tuzemsku organizaci sběru odpadů na starosti,

vyplývá, že ceny odpadových služeb na jižní Moravě jsou až o 30 procent nižší než ve středních Čechách. Mezi těmito dvěma kraji je rozdíl největší.

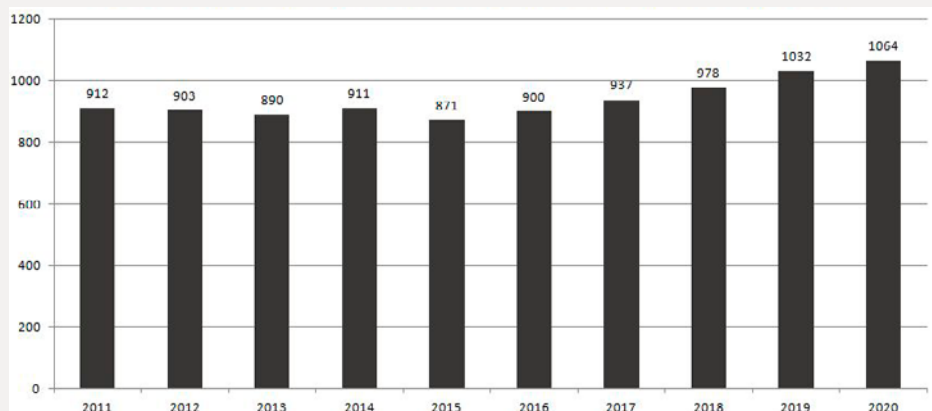
Podle expertů záleží mimo jiné na tom, kdo v dané oblasti službu zajišťuje. Zatímco ve Středočeském kraji mají silnou pozici velké odpadové skupiny, jako je AVE miliardáře Daniela Křetínského nebo španělská FCC, na jižní Moravě odpadové služby častěji kontrolují samotné obce. Případně vytvářejí svazky, které si nechávají zajišťovat odpadové služby společně. A za lepší ceny, jak potvrzuje Jana Krutáková, dlouholetá šéfka firmy Hantály na Břeclavsku, jež je jednou z takových obecních společností.

Tuzemská obec zaplatila v roce 2020 v průměru za nakládání se směsným komunálním odpadem 1064 korun na obyvatele. Náklady na sběr, svoz a likvidaci představují pro obce více než polovinu jejich celkových výdajů na odpady, zhruba čtvrtinu dělají ty za tříděný odpad.

Mezi regiony však panují značné rozdíly. Z mapy publikované společností Eko-kom, jež má v tuzemsku organizaci sběru odpadů na starosti, vyplývá, že ceny odpadových služeb na jižní Moravě jsou až o 30 procent nižší než ve středních Čechách. Mezi těmito dvěma kraji je rozdíl největší.

Podle expertů záleží mimo jiné na tom, kdo v dané oblasti službu zajišťuje. Zatímco ve Středočeském kraji mají silnou pozici velké odpadové skupiny, jako je AVE miliardáře Daniela Křetínského nebo španělská FCC, na jižní Moravě odpadové služby častěji kontrolují samotné obce. Případně vytvářejí svazky, které si nechávají zajišťovat odpadové služby společně. A za lepší ceny, jak potvrzuje Jana Krutáková, dlouholetá šéfka firmy Hantály na Břeclavsku, jež je jednou z takových obecních společností.

Jak se vyvíjely náklady na odpadové hospodářství (v Kč na obyvatele)

Zdroj: Eko-kom

Odpadky pod kontrolou obce

Obce spravující vlastní skládky mají výhodu i v tom, že si mohou místo na odpady „ušetřit“ pro sebe. Motivace je čistě ekonomická. Skládkování je totiž navzdory růstu poplatků zakotvenému do nového zákona o odpadech z loňského roku stále nejlevnější možností, jak se ho zbavit.

Výhodnost skládkování se nicméně bude v následujících letech snižovat. Poplatky narostou z dnešních 900 korun za tunu do roku 2029 na 1850 korun. Obce sdružené ve společnosti Hantály se podle Krutákové proto chystají vozit už letos více odpadů do spalovny, a tím společnou skládku plnit pomaleji. Podobně postupují i na některých dalších skládkách, patřících pod obce, kdy například omezují přijímání odpadů jen na některé tak, aby jim místo na skládce vydrželo déle.

Spolu s tím přijdou nejspíš také problémy pro některé skládkové firmy. „Třicet procent skládek, které mají kapacitu nižší než třicet tisíc tun ročně, bude mít ekonomické problémy. Dělalí jsme si prognózy a zařízení pro energetické využití odpadu a recyklace by mohly být už v roce 2027 až 2028 konkurenceschopné vůči skládkám,“ popisuje manažer jedné z odpadových firem, který si nepřál být jmenován.

Pro obyvatele z toho plyne, že odpady budou postupně zdražovat. Platí, že čím náročnější způsob likvidace odpadů, tím dražší. „Levnější odpadové hospodářství už nikdy nebude,“ popisuje konzultantka Vrbová.

Špinavý byznys

Spaloven, které připadají v úvahu jako druhý nejsnazší způsob likvidace odpadků, je v Česku málo. Konkrétně jde o čtyři zařízení na energetické využití odpadu – v Brně, Plzni, Ostravě a Praze. Připravené jsou i další projekty, ale schvalovací procesy trvají dlouho a potenciální stavby zpravidla narážejí na odpor místních. Kapacita se tak nyní zvyšuje především díky rekonstrukcím kotlů. Modernizací procházejí postupně od roku 2018 všechny čtyři spalovací linky ZEVO Malešice u Prahy. Poslední by měla být hotová podle informací na webu letos v březnu. Třetí kotel chce nejpozději v letech 2025 až 2028 dostavit SAKO Brno, což zvedne tamní kapacitu o třetinu.

Větší využití spaloven by bylo namístě, protože skládky představují do značné míry „špinavý byznys“. Skládka je sice podle zákona zabezpečená stavba – můžeme si ji představit jako jakousi vanu – která by neměla prosáknout, ale právě to se někdy děje.

Požár stojí až milion korun denně

Dalším nepříjemným průvodním jevem skládek jsou požáry. Způsobují materiální škody, unikají kvůli nim do ovzduší zplodiny a zvyšují nebezpečí, že dojde k narušení nepropustných fólií skládky. „Počty požárů jsou v této oblasti poměrně významné a tvoří značnou část z celkového počtu požárů na území Česka,“ uvádí za Hasičský záchranný sbor Rudolf Kramář. V roce 2020 hasiči evidovali 1 018 požárů skládek odpadu a odpadních produktů, z toho 546 požárů bylo na nepovolených skládkách. Zhruba polovina tak připadá na zhruba 140 fungujících skládek.

Příčinou je podle hasičů ve zhruba polovině případů neprokázané zavinění, případně nedbalost. Denní náklady na jeden zásah se mohou vyšplhat na půl milionu až jeden milion korun.

„U požárů skládek s větším množstvím naskladněného materiálu je rovněž častou komplikací objem kontaminované hasební vody stékající při zásahu po povrchu skladovaných materiálů. Následně tato voda může odtékat do kanalizačních vpustí nebo přilehlých vodních zdrojů, což má nežádoucí sekundární riziko zamoření životního prostředí nebo masový úhyn vodních živočichů,“ dodává Kramář.

Problémem je i metan unikající ze skládek, jehož dopad na klima je řádově horší než v případě oxidu uhličitého. Tento plyn se sice na skládkách zachycuje, ale nedostatečně. Mezinárodní statistiky hovoří o průměrné účinnosti jen ve výši 20 procent.

Proč chybějí spalovny

„Naše spalovna stojí na místě největší skládky odpadů, která zde fungovala 25 let. Víme dobře, že provozovat skládku je byznys, ke kterému potřebujete mít jen díru v zemi, vrátnou, jednu váhu, chasníka s kompaktozem a kasírujete peníze. Skládek je v Česku asi 150. Jsme malá země a ty díry se brzy zaplní. Zdravý selský rozum velí ten komunální odpad využít. Rozhodli jsme se proto jít cestou energetického využití odpadů,“ vysvětlil loni v září pro Drbna.cz Tomáš Drápela, předseda Teplárenského sdružení ČR a bývalý generální ředitel společnosti Plzeňská teplárenská, která investovala do výstavby ZEVO u Plzně.

Spalovny mají proti skládkám mnoho výhod, ale omezená kapacita nyní brání jejich většímu využívání při výrobě energie. Důvody jsou různé. Stát a odpůrci skládkování tvrdí, že odpadové společnosti nebyly kvůli nízkým skládkovacím poplatkům pod tlakem a neinvestovaly do dražších, zato ekologičtějších způsobů odstraňování odpadů. Věnovaly se zkrátka jen tomu, co jim vynášelo. Odpadové firmy naopak tvrdí, že jim chybí podpora výrobků s recyklátem a stabilní právní prostředí, které jim zaručí, že neinvestují do něčeho, co za dva roky ztratí podporu.

Odpadové společnosti na dotazy webu Ekonews, jaké jsou jejich plány jak se skládkami a v dalších oblastech, do uzávěrky článku neodpověděly. Ve výroční zprávě skupiny FCC za rok 2020 stojí: „Parametry, které

zákon stanovil, zásadně ovlivní investiční politiku všech velkých subjektů na trhu odpadů v Česku, tedy i FCC, jež se však využitím technologií na materiálové a energetické využití odpadů intenzivně dlouhodobě zabývá a odpovídající nezbytné projekty připravuje. FCC ČR v souladu se svou strategií připravuje velké investiční projekty jak pro úpravu a využití separovaných odpadů, tak pro energetické využití zbytkových odpadů.“

Příští rok možná bude lépe

Ředitel odboru odpadů na ministerstvu životního prostředí Jan Maršák také potvrzuje, že se už věci daly do pohybu. „V nějaké fázi výstavby je projekt ZEVO v Mělníku, diskutuje se projekt Komořany v Ústeckém kraji. Pak jsou ty, které spíše cílí na rekonstrukce tepláren, které by mohly zpracovávat paliva z odpadu,“ vypočítává Maršák stavby v pokročilejším stádiu.

„Třeba Teplárna Přerov (náhrada černouhelných kotlů za plynové, pozn. red.), podpořená z Operačního programu Životního prostředí, jde do zkušebního provozu na konci letošního roku a měla by využívat paliva z odpadů,“ dodává s tím, že mimo jiné bez energetického využití není možné docílit slibovaného omezení skládkování.

Vybudování dalších nových spaloven každopádně potvrvá. Například od schválení ZEVO u Plzně obyvateli v referendu do plného provozu uběhlo deset let. Podobně je během na dlouhou trať i budování zpracovatelských kapacit.

MP, 17. ledna 2022

ZAKAZ
KOUŘENÍ

Ve skládkování se točí miliardy. Velkým hráčům zbývá osm let, aby na něm vydělali co nejvíc.

Skládkování je sice nejšpinavější, ale zároveň nejlevnější způsob, jak se zbavit odpadu. Pro čtveřici velkých hráčů, kteří dominují tuzemskému trhu, je to dobrý a stálý byznys s tržbami v řádu miliard korun. Proto dlouho odolávali evropskému tlaku na jeho omezení. To se ale blíží.

Hlavní možností, jak nyní na skládkách vydělat co nejvíc, je jejich rozšiřování. Ne všem obcím, v jejichž katastru se „odpadové kopce“ nacházejí, se to však líbí.

Zatímco ve vyspělých evropských zemích se na skládky dostává pár procent komunálního odpadu, v tuzemsku na ně míří každoročně zhruba polovina. V roce 2020 české domácnosti vyprodukovaly tohoto odpadu 5,7 milionu tun. Za svoz a odstranění odpadu z černých popelnic platí přes šest tisíc tuzemských obcí ročně dohromady zhruba šest miliard korun.

Podle platného zákona se má skládkování výrazně omezit v roce 2030, kdy by se mělo týkat už jen deseti procent komunálního odpadu. Původně, podle předchozího zákona, se tak mělo stát již v roce 2024. Zákon platný od roku 2021 zároveň stanovuje povinnost sbírat z obcí v roce 2025 odděleně šedesát procent komunálních odpadů a v roce 2035 sedmdesát procent odpadů.

„Očekáváme, že po přijetí nové legislativy budou vznikat nová zařízení na využití odpadů a kolem roku 2024 by mohlo dojít k výraznějšímu odklonu od skládkování recyklovatelných a využitelných odpadů,“ říká mluvčí ministerstva životního prostředí Dominika Pospíšilová.

Přísun odpadků znamená přísun peněz

Svozové firmy odpad buď dopraví na skládku, kterou často samy provozují, nebo do spalovny. Průměrná cena za skládkování tuny odpadu

činila v roce 2020 1175 korun. Zařízení pro energetické využití odpadu neboli spalovny bývají většinou o něco dražší, v minulých letech ale musely ceny držet při zemi, aby konkurovaly všudypřítomnému skládání. V malešické spalovně se platilo kolem 1400 až 1500 za tunu, v zařízení u Plzně 1100 korun. Nyní ale experti očekávají, že s tím, jak rostou skládkovací poplatky a mizí pomalu skládkovací kapacity, se budou tlačit nahoru i ceny za spálení odpadu.

Pro obce a jejich občany cenu za spálení prodražují i náklady na dopravu. „Dnes mají auta ve svozové oblasti skládku do dvaceti až pětadvaceti kilometrů. Do spaloven se vozí většinou odpad z větších území ze vzdáleností padesát až sto kilometrů. Odpad se musí přeložit do kapacitních souprav, aby byla přeprava efektivní, a to stojí peníze,“ popisuje Martina Vrbová, konzultantka v odpadovém hospodářství.

Lidé z byznysu se shodují, že skládkování zajišťovalo firmám během uplynulých třiceti let velmi slušné a stále příjmy. Z peněz, které odpadová společnost získala za likvidaci odpadu, musela pouze odvést rekultivační poplatek a poplatek za ukládání odpadů na skládku. Do roku 2020 šlo u komunálních odpadů o 500 korun na tunu u komunálních odpadů. U nebezpečných odpadů byl poplatek výrazně vyšší (6200 korun za tunu), ty ale mohou přijímat jen některé skládky. Od roku 2021 jsou s novým zákonem o odpadech poplatky i jejich dělení odlišné.

Do fondu na rekultivaci skládky, tedy na zajištění údržby skládky po jejím uzavření, odváděla firma provozující skládku u komunálních odpadů sto korun za tunu. Od loňska platí poplatek vyšší, ve výši 145 korun.

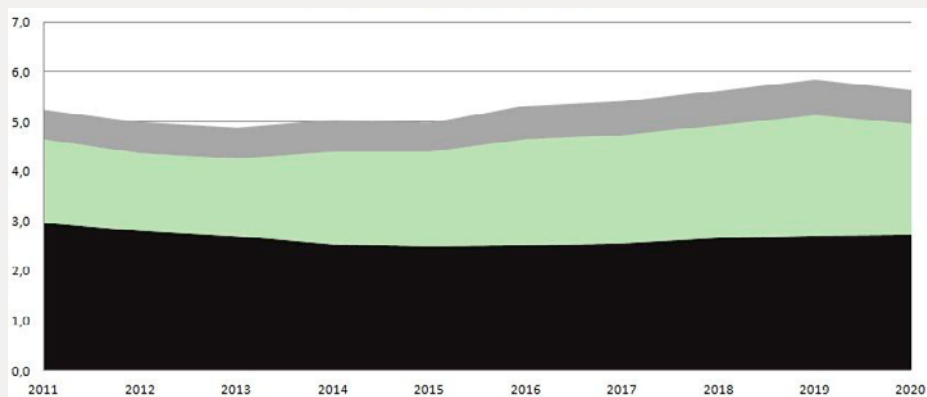
„Vše nad 600 korun, bylo do konce roku 2020 příjmem skládkovací firmy. Cena za skládkování přitom v průměru byla 1100 korun za tunu,“ popisuje dlouholetý manažer z oboru, který si nepřál zveřejnit své jméno.

Z uvedeného rozdílu musela firma zaplatit zaměstnance na váze, což mohlo podle něj dělat odhadem sto korun na tunu odpadků (auto je nutné vážit při příjezdu i odjezdu). Platit je třeba také auta, řidiče, benzín, údržbu aut a kompaktor na skládce. A do nákladů se rozpočítává i vybu-

dování skládky, protože jde o „stavbu“, která má předepsaná pravidla, a případně pronájem pozemku, pokud ho firma nevlastní.

„Marže ve finále nebyla tak velká, ale šlo o jistý a pravidelný příjem. Ke skládkám totiž kromě spaloven nebyla alternativa,“ upozorňuje manažer.

Kam se v Česku vozí odpad (v mil. tun)

■ Odpad končící na skládkách / ■ Materiálově využitý odpad (recyklace skla, papíru a plastu)
■ Energeticky využitý odpad na spalovnách
Zdroj: MŽP

Silná čtyřka

Lukrativnímu byznysu skládkování v tuzemsku dominují čtyři silné odpadové skupiny. FCC, Marius Pedersen a Suez sem přišly ze zahraničí, čtvrtá AVE má českého majitele. Další skládky provozují samy obce či obecní společnosti, ty však mají z hlediska celého trhu menší podíl.

Každá z velkých odpadových skupin zahrnuje mnoho firem blízce či více vzdáleně souvisejících s nakládáním s odpady. Některé provozují skládku, třídící linku, sběrné dvory, další zajišťují svoz odpadů či úklid měst a recyklaci.

Pod dánskou Marius Pedersen spadá v tuzemsku 28 firem od hlavní akciové společnosti Marius Pedersen po regionální podniky, jako je

Skládka Tušimice, Moravská skládková společnost či Ipodec Čisté Město. „Akciovka“ Marius Pedersen měla předloni tržby 3,4 miliardy korun a zisk po zdanění 469 milionů. Další firmy ve skupině jsou menší, například Skládka Tušimice předloni utržila 28,7 milionu korun, z čehož skládkování představovalo 27 milionů, a zisk dosáhl pěti milionů korun.

Španělská skupina FCC má jedenáct skládek, z toho dvě jsou mimo provoz. Podle výroční zprávy za rok 2020 jí v Česku patří devatenáct firem. Zřejmě největší z nich je FCC Česká republika, pod níž spadají sklárky Ďáblice, Březová a Řepiště, sběrné dvory, zařízení na lisování a balení odpadů, třídící linky. Tuzemská FCC předloni utržila 3,7 miliardy korun a zisk po zdanění činil 32 milionů. Koncem loňského roku se sloučila s FCC Uhy, provozovatelem sklárky v okrese Kladno.

Další z obrů, společnost AVE, patří do skupiny EP Industries miliardáře Daniela Křetínského. Čtvrtinu v této odpadové společnosti drží Kaprain Industrial Holding Karla Pražáka, bývalého manažera a blízkého spolupracovníka zesnulého majitele PPF Petra Kellnera. AVE v Česku provozuje osm skládek, převážně ve Středočeském kraji. Tržby z odpadového hospodářství v roce 2020 dosáhly 2,1 miliardy korun.

Poslední z velké odpadové čtyřky je francouzský Suez, který se zaměřuje hlavně na odpad z firem a průmyslových provozů. Kromě šesti skládek, kompostáren, třídíček a recyklačních linek provozuje i zařízení na energetické využití odpadu v Ostravě. Koncem loňského roku se Suez na nadnárodní úrovni spojil s francouzskou Veolií do jednoho koncernu. Předloni měl Suez tržby téměř dvě miliardy korun a zisk sedm milionů.

Posvěcená hora

Protože současných zhruba 140 tuzemských skládek se zaplňuje a nové se nepovolují, snaží se firmy o jejich rozšíření. Jen za posledního půl roku se v systému EIA (Posuzování vlivů na životní prostředí) objevilo patnáct žádostí o zvětšení kapacity. Většinu úředníci schválili, u pár si vyžádali doplnění dokumentů.

↑ Skládka AVE CZ odpadové hospodářství u Nasavrky. Zdroj: Google Maps

Už několikrát procesem rozšíření prošla například skládka u Nasavrky v Pardubickém kraji, rozšiřovat se má skládka v Mutěnicích na jižní Moravě. Osmou etapu plánuje i společnost Depos Horní Suchá u své skládky u Karviné. „Důvodem záměru je snaha o řešení situace, kdy se stávající skládka začíná zaplňovat a okolo roku 2023 by vznikl problém s odstraňováním odpadů na daném území. V okolí se nenachází žádná jiná vhodná lokalita či skládka, která by zajistila ukládání komunálního odpadu v dané svozové oblasti,“ píše se v odůvodnění o rozšíření skládky u Karviné.

Glejt na rozšíření skládky u Nasavrky AVE získala i přes odpor místních a spolku Čisté Nasavrcko. Tamní zhruba sedmdesát metrů vysoký kopec odpadu se nyní tyčí do výšky 545 metrů nad mořem a podle zpráv ze schvalovací dokumentace převyšuje některé okolní kopce a přírodní dominanty. Nyní se jedná už o šesté etapě rozšíření. Námitky na-

opak vznesla Česká inspekce životního prostředí, experti z ochrany lesa a místní spolek Čisté Nasavrcko.

„Při předchozím procesu rozšíření před zhruba deseti lety jsme byli tehdejšími představiteli AVE ujišťováni, že pátá etapa rozšiřování skládky je zaručeně poslední. V době tehdejšího projednávání rozšiřování skládky jsme byli opakovaně ignorováni, byl na nás vytvářen tlak i anonymními dopisy zasílanými nám či našim zaměstnavatelům nebo jsme byli verbálně napadáni při obhlídkách okolí skládky,“ popisuje Ondřej Nekvapil ze spolku Čisté Nasavrcko. Schvalování posledního rozšíření podle něj proběhlo velmi formálně a jejich připomínky nikdo nevzal v potaz.

Starosta Nasavrka Milan Chvojka popisuje situaci smířlivěji. „Zbývají necelé dva roky životnosti skládky, probíhají jednání o jejím možném rozšíření. V současné době zde není jiná adekvátní alternativa likvidace, případně využití odpadů,“ uvádí. Poplatky, které obec za skládku za humny inkasuje, podle něj v posledních letech mírně stoupají, ze čtrnácti milionů v roce 2016 na zhruba sedmnáct milionů loni.

Sesedla se, tak přivezte další odpad

Někde se obyvatelům podařilo rozšíření zablokovat. Příkladem je největší skládka v zemi provozovaná na severním okraji Prahy v Ďáblicích skupinou FCC. „Zatímco založení skládky bylo na poměrně bezpečném podloží nepropustných jílu, pak ji postupně protahovali do kopce, na horizont a dále do prostupných písků a nikoho to nezajímalo. Argumenty jsou, že když už to tady je, tak to může pokračovat dál,“ uvádí starosta Ďáblic Miloš Růžička s tím, že jako městská část jsou připraveni podporovat projekty spojené s moderním nakládáním odpadu.

Poslední pokus o rozšíření ěáblické skládky v roce 2018 mířil do výšky. „Sice už šlo o zakonzervovaný kopec, ale odpad se sesedl, tak proč bychom tam dalších několik metrů nenasypali,“ přibližuje starosta tehdejší uvažování provozovatele skládky. Zatím se obci podařilo navýšení i jiným způsobům rozšíření zablokovat. Jak ale Růžička dodává, není

jisté, že u toho zůstane: „Změny územního plánu jsou možné pořád, je to jen otázka budoucích pravidel a politického uspořádání.“

Podobně chce FCC využít sesednutí skládky ve středočeských Úholičkách, které leží nedaleko ruzyňského letiště. Záměr z roku 2020 mluví o „dotvarování“ kopce o deset metrů, o které si rekultivovaná skládka sedla. Vzniklo tak místo pro zhruba 540 tisíc tun odpadků.

„Cílem záměru je prodloužení životnosti skládky navýšením její kapacity za stávajících provozních podmínek a zajištění funkčnosti zařízení i po roce 2024 pro odpady, které nebude možno využívat materiálově ani energeticky, a jediným možným způsobem likvidace těchto odpadů bude skládkování. Navýšená kapacita skládky při zachování současné kubatury návozu vystačí cca na tři roky ukládání odpadu,“ stojí v záměru rozšíření, který krajský úřad schválil.

O „modernizaci Centra komplexního nakládání s odpady“ usiluje společnost AVE i v Benátkách nad Jizerou. Jak vyplývá ze zpracovaného záměru, modernizace zahrnuje kromě nové a automatizované třídící linky a drtiče k výrobě paliva z odpadů i rozšíření skládky.

„Záměr počítá s vybudováním nových ploch pro případné využívání odpadů, a to jak kategorie ostatní, tak kategorie nebezpečný. Součástí je i prodloužení doby provozování stávající skládky, a to vybudováním nových etap na pozemcích provozovatele skládky či města Benátky nad Jizerou a navýšením maximální kóty skládky,“ uvádí se v dokumentech s tím, že vše má být v souladu s cirkulární ekonomikou a oběhovým hospodářstvím. Rozšíření zahrnuje i zábor kusu lesa.

MP, 20. ledna 2022

Příběh černé skládky u Chýně aneb Tisíce kopců, které neměly vyrůst

Představte si, že vám na pozemek vyvážejí odpad bez vašeho souhlasu. Z černé skládky se stane hora, z níž by při troše fantazie mohla vést kratší sjezdovka. To je případ skládky demoličního odpadu mezi Chýní a Chrášťany u Prahy. Viník uniká trestu a majitelům, kteří proti haldám odpadu na svých polích bojují desítky let, se šance na odškodnění vzdaluje. Nelegální skládky jsou problémem i jinde, v tuzemsku jsou jich tisíce.

Zemina a stavební suť se sem vyvážely přes dvacet let. Jednu dobu se tady otočilo i 150 nákladních aut denně, ale dnes by nikdo nepoznal, že jde o černou skládku. Kopec je porostlý nálety, sem tam vzrostlejší stromek, na obloze krouží draví ptáci a místní sem chodí venčit psy nebo jezdit na čtyřkolkách. „Já tady bydlím sedm let. Ta hora tady byla, už když jsem se nastěhovala,“ říká žena ve středním věku žijící v bytovce nedaleko skládky.

Stavební odpad sem vršil řadu let podnikatel Jindřich Frýdl. Svoje skládkové podnikání kdysi založil na starém stavebním povolení z roku 1988 pro tehdejší JZD Chýně, které slíbilo rekultivovat tehdejší skládku v bývalé pískovně a vybudovat tam lesopark. Podnikatel ale místo revitalizace krajiny pouze přidával stavební odpad. Navzdory protestům majitelů, na jejichž pozemcích skládka rostla. Soudy ani stát majitelům pozemků dosud nepomohly. Navážení suti zastavila až v roce 2017 policie.

Úředník dostal trest, „podnikatele“ Nejvyšší soud osvobodil

Černá skládka pokrývá více než 20 hektarů, její svahy nejsou zpevněné. Vedoucí stavebního úřadu v Hostivicích Vojtěch Budil dostal v roce 2019 tříletý podmíněný trest a zákaz činnosti na sedm let za nezákonné prodlužování skládky. Budil vydal v roce 2015 povolení k navážení odpadu

↑ Na kraji obce u Prahy Chýně, se rýsuje zdálky viditelný kopec. Hromada nelegálně navezeného stavebního a demoličního odpadu. Foto: Martina Patočková

na pozemky, přestože soud několik měsíců předtím jeho totožné dřívější rozhodnutí zrušil. Tříletou podmínku úředníkovi potvrdil v roce 2020 odvolací soud.

Frýdla shledal soud vinným z trestného činu poškození cizí věci. Dostal pokutu a také tři roky s podmínkou. Nejvyšší soud však v roce 2020 vydal usnesení, kterým rozsudek nižších soudů zrušil s odůvodněním, že nebylo dostatečně prokázáno, že jednáním podnikatele skutečně došlo k poškození dotčených pozemků. Nařídil nové projednání. Okresní soud následně podnikatele zprostil obžaloby.

„Nejvyšší soud to zdůvodnil tím, že již na začátku období, jehož se týkalo trestní stíhání, byly pozemky poškozeny, pročez bylo dle Nejvyššího soudu otázkou, zda mohly být poškozeny ještě dále, přičemž považoval za nepodstatné, že i toto dřívější poškození bylo způsobeno

jednáním pana Frýdla,“ uvedla advokátka Lenka Hlaváčová z kanceláře Frank Bold, která zastupuje spoluvlastníky šesti postižených pozemků, celkem jedenáct lidí.

Zdůvodnění je podle Hlaváčové absurdní. „Takový přístup by vedl k tomu, že by na pozemky mohl být dále neomezeně navážen další odpad bez rizika postihu. Soudy nižších stupňů ovšem byly ve svém dalším rozhodování vázány vysloveným právním názorem Nejvyššího soudu a pana Frýdla musely obžaloby zprostit,“ řekla Hlaváčová. „Naše ústavní stížnost byla odmítnuta s tím, že náhrady škody se mohou klienti domáhat před civilními soudy,“ dodala. Získání náhrady škody přes civilní soudy je ale prakticky nemožné, protože podnikatel je v insolvenci a na jeho majetek byl vyhlášen konkurz.

Vydělal desítky milionů, pokutu nezaplatil

Frýdl dostal za černou sládku v roce 2018 pokutu pět milionů korun od České inspekce životního prostředí. Ta mu totiž, jak dříve upozornil server iDNES.cz, dokázala, že jen za první čtyři měsíce roku 2017 uložil na kopci nejméně 214 tisíc kubíků odpadu, za které inkasoval 135 až 155 korun za kubík. To dělá nejméně 29 milionů korun. Podnikatel tam ale ukládal odpad bez povolení mnohem déle.

Podle České inspekce životního prostředí podnikatel pokutu nezaplatil. Inspekce předala její vymáhání celnímu úřadu, kde byly uhrazeny jen náklady řízení ve výši 1000 Kč.

Advokátní kancelář Frank Bold podala v roce 2019 žalobu na Frýdla o náhradu škody a bezdůvodné obohacení, řízení však bylo kvůli úpadku podnikatele přerušeno. „Z tohoto důvodu jsme se museli přihlásit do probíhajícího insolvenčního řízení a pohledávky klientů uplatnit znovu, tentokrát formou incidenčních žalob. Zjištěná majetková podstata je ovšem bohužel přes skutečnost, že se pan Frýdl neoprávněným provozem skládky na pozemcích našich klientů značně obohatil, velice malá, a hrozí tak, že i v případě úspěchu naší žaloby nebudou klienti odškodněni,“ uvádí advokátka Hlaváčová.

Totální selhání struktur

Majitelé pozemků mezitím pokračují v boji i na druhé frontě. „Škodu, která klientům neoprávněným provozem skládky na jejich pozemcích vznikla, jsme rovněž uplatnili proti státu, a to z důvodu, že to byla právě nezákonná rozhodnutí státních orgánů a jejich následná nečinnost, která neoprávněné užívání a poškozování pozemků klientů umožnila a de facto i způsobila,“ popsala advokátka.

„Nárok klientů jsme nejprve uplatnili u ministerstva pro místní rozvoj, které jej ovšem odmítlo. V roce 2018 jsme proto podali žalobu. Soud však doposud přezkoumával pouze různé procesní otázky a do dnešního dne tak nebylo nařízeno ani první jednání ve věci,“ doplnila.

Že by se na řešení černé skládky měl podílet stát, si myslí také starostka Chýně Anna Chvojková. Vlastníci, na jejichž pozemcích skládka vyrostla, se podle ní nikdy nedočkali zastání úřadů. „Přijde mi to jako totální selhání struktur, které tady máme, nebo na které si hrajeme. Myslím, že v tu chvíli se ukázala moc systému. Pro mě to byla taková ztráta naivních iluzí,“ vzpomíná Chvojková.

Ve funkci je od roku 2014 a jako starostka zažila dobu, kdy se na nelegální skládku vozilo nejvíc odpadu. „Jezdilo tam i 150 aut denně, dopravní zátěž byla obrovská,“ uvedla. Obec v minulosti jednala s ministerstvem životního prostředí pod vedením někdejšího ministra Richarda Brabce o možné dotaci na sanaci skládky nebo vykoupení pozemků státem za zůstatkové ceny s tím, že po rekultivaci by stát pozemky převedl pod správu obce. „Naše návrhy ale nebyly akceptovány,“ dodala Chvojková.

Některých jednání se v minulosti účastnil i ředitel odboru odpadů ministerstva životního prostředí Jan Maršák. Podle něj řešení chýňské skládky není na státu, protože je znám původce nežádoucího stavu.

„Rozumím argumentům obce i majitelů těch pozemků, v tomto případě ale víme, kdo tam odpad navážel, a celá kauza je předmětem dlouhých soudních sporů. I Česká inspekce životního prostředí a ministerstvo

↑ Hora stavebního a demoličního odpadu rostla u Chýně dlouhá léta, navzdory protestům místních a majitelů pozemků. A zřejmě zde zůstane natrvalo, protože není nikdo, kdo by její odstranění zafinancoval. Foto: Martina Patočková

životního prostředí tuto záležitost řešily, byly uloženy pokuty, které soudy potvrdily. Těžko tedy můžeme přebírat odpovědnost za někoho, kdo problematický stav způsobil. Něco jiného je to ve chvíli, kdy obec neví, kdo je původcem odpadu, kdo ho navezl, potom se jedná o černou skládku a i na proces jejího odstranění nový zákon o odpadech pamatuje,“ tvrdí Maršák.

Inspekce prošetří asi stovku skládek ročně

Nelegální kopce ze suti nejsou jen problémem Chýně. Zřejmě nejznámější kauzou je černá skládka demoličního odpadu v pražském Motole. Tu má na svědomí rovněž Jindřich Frýdl, respektive jeho společnost EkoMotol. Scénář byl podobný jako v Chýni: Frýdlova firma dostala v roce 2004 do nájmu tehdejší skládku s tím, že ji revitalizuje, naveze

zeminu a vybuduje sportovní areál. Ve skutečnosti tam ale provozovala skládku stavebního odpadu. Radnice následně smlouvu v roce 2014 vypověděla, na místě však zůstaly miliony tun odpadů.

Nelegální skládku řešily také ve Vážanech nad Litavou v Jihomoravském kraji. Na místě, kde měla vzniknout motokrosová dráha, vyrostla na sedmi hektarech černá skládka. Sesuvy poškodily okolní pozemky a životní prostředí. V roce 2018 soud rozhodl o tom, že pozemky propadly státu. Ten čtyři hektary převedl na obec.

Velké navážky stavebního odpadu ohrožují jak životní prostředí, tak bezpečnost lidí, kteří se v jejich okolí pohybují. Nezpevněné svahy snadněji podléhají erozi a navíc nikdo netuší, zda v hromadách suti nejsou nebezpečné látky. „V případě výskytu kontaminantů nelze vyloučit negativní dopady na složky životního prostředí, zejména na vody a půdu,“ uvedl mluvčí České inspekce životního prostředí Jiří Ovečka.

Inspekce podle něj každoročně prošetřuje přibližně stovku případů, které se týkají neoprávněného nakládání se stavebními a demoličními odpady, včetně výkopových zemin. Jedná se o rozsáhlé terénní úpravy či zasypávání stejně jako drobné nepovolené navážky. „Nejedná se však ve většině případů až o tak rozsáhlé terénní úpravy či ‚skládky‘ jako právě v případě Chýně, která vznikala dlouhodobě,“ doplnil.

Každý rok inspekce prošetří okolo stovky případů, kdy jsou odpady ukládány v rozporu se zákonem, téměř ve dvou třetinách dochází na přestupkové řízení. V roce 2020 uložila za neoprávněné nakládání s odpady pokuty ve výši tří milionů korun. Vzhledem k tomu, že místa na legálních skládkách ubývá, počet těch černých se patrně jen tak snižovat nezačne.

VN, 28. ledna 2022

Martina Patočková, Veronika Němcová

Špinavé miliardy

Vydalo roku 2022 Ekonews For Future Media,
Vrchlického 22, 150 00, Praha 5.
Graficky zpracovala Iveta Bláhová.

Ke vzniku projektu přispěl Nadační fond
nezávislé žurnalistiky.

Fandíte nezávislé
žurnalistice a **Ekonews** ?
Podpořte nás!

Podobné projekty jako byl tento o skládkách vyžadují velkou přípravu
a hodně času. Budeme rády, když nás v nich podpoříte.

<https://www.darujme.cz/projekt/1205237#informace>

